

Yttrande angående SOU 2019:23 Styrkraft i funktionshinderspolitiken

Folkbildningsrådet har fått möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående betänkande.

Folkbildningsrådets yttrande avgränsas till resonemang och förslag som har betydelse för folkbildningen. Med detta som utgångspunkt lämnar Folkbildningsrådet följande yttrande.

Sammanfattning

- Folkbildningsrådet är enig med utredningen om att funktionshinderpolitiken ska knytas nära perspektiv om demokratisk delaktighet på likvärdiga villkor för alla. Det är glädjande att utredningen uppmärksammar folkbildningen som en viktig aktör för demokratisk delaktighet.
- Det är positivt att utredningen föreslår att Folkbildningsrådet inom området *Utbildning och livslångt lärande*, tillsammans med andra relevanta aktörer och samordnat av Skolverket, ska ha särskilt ansvar. Folkbildningsrådet välkomnar det särskilda ansvaret och betonar att det är av vikt att folkhögskolans särart beaktas genomgående i arbetet, från framtagande av indikatorer till uppföljning.
- Folkbildningsrådet konstaterar att folkbildningen står för ett betydande bidrag för att skapa delaktighet och lika möjligheter inom fler samhällsområden, i synnerhet *Arbete och försörjning* och *Kultur*. Vi beklagar att utredningen inte belyser folkbildningens betydelse på dessa områden.

Folkbildningsrådets ställningstaganden

I regeringens proposition 2013/14:172 "Allas kunskap - allas bildning" formuleras ett mål för folkbildningspolitiken: *Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.* Styrkraft i funktionshinderspolitiken anger att det är av största vikt att regeringen i dialog med de politiska partierna, med folkbildningen och andra aktörer särskilt lyfter fram de funktionshinderspolitiska hänsyn som anknyter till demokratisk delaktighet på likvärdiga villkor för alla. Folkbildningsrådet är enig med utredningen om att funktionshinderpolitiken ska knytas nära perspektiv om demokratisk delaktighet på likvärdiga villkor för alla samt anser att det är glädjande att utredningen uppmärksammar folkbildningen som en viktig aktör för demokratisk delaktighet.

Folkbildningen är ett kitt som håller samman, stärker och utvecklar det svenska samhället och demokratin. Mer än en miljon människor deltar varje år i studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet. Den organiserade folkbildningen – landets 10 studieförbund och 156 folkhögskolor – engagerar nästan 1,3 miljoner deltagare varje år. Om kulturprogrammen räknas in blir antalet mångdubbelt större. Studieförbunden erbjuder verksamhet i landets samtliga kommuner, folkhögskolorna i 152 av 290 kommuner.¹

Personer med funktionsnedsättning har en given plats inom folkbildningen. Under 2018 utgjorde de deltagare som hade en känd funktionsnedsättning:

- 7 procent av cirkeldeltagarna (nästan 618 000 cirkeldeltagare totalt)
- 28 procent av deltagarna i folkhögskolornas allmänna, behörighetsgivande kurser (ca 21 300 deltagare totalt)
- 9 procent av deltagarna i folkhögskolornas särskilda profilkurser (nästan 35 500 deltagare totalt).

Utbildning och livslångt lärande

Folkbildningsrådet tillstyrker utredningens förslag att *Utbildning och livslångt lärande* ska vara ett särskilt prioriterat samhällsområde för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Utredningen föreslår att

¹ *Folkbildningens betydelse för samhället 2018 – Folkbildningsrådets samlade bedömning.*

Skolverket ska verka samordnande samt att Folkbildningsrådet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Myndigheten för yrkeshögskolan och Universitet- och högskolerådet ska ha ett särskilt utpekat ansvar för att bidra till genomförande och uppföljning/kunskapsspridning av funktionshinderspolitiken. Folkbildningsrådet ställer sig positiv till att folkhögskolornas viktiga roll för att skapa delaktighet och möjlighet till ett lärande för alla oavsett förutsättningar lyfts fram i utredningen.

I rapporter från Specialpedagogiska skolmyndigheten framhålls folkhögskolan som en välfungerande utbildningsform för deltagare med funktionsnedsättning.² Liknande resultat presenteras av forskare vid Högskolan i Jönköping i en rapport framtagen för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om unga vuxna med autism. Resultaten visar att många av deltagarna för första gången i utbildningssystemet upplever att undervisningen är anpassad för dem och att de kan lyckas i sina studier.³

I *Styrkraft i funktionshinderpolitiken* beskrivs samordning mellan olika aktörer inom folkbildning, yrkeshögskoleutbildning samt högskole- och universitetsutbildning som särskilt viktigt ur perspektivet om det livslånga lärandet och för att främja övergångar mellan utbildningsformer. Folkbildningsrådet ser att samordning också kan resultera i ömsesidigt lärande mellan olika utbildningsformer avseende arbetet för delaktighet på likvärdiga villkor för alla, vilket stärker utbildningsområdet som helhet.

Utredningen föreslår att Folkbildningsrådet med flera ska ha ett särskilt utpekat ansvar för att bidra till genomförande och uppföljning/kunskapsspridning av funktionshinderspolitiken inom området *Utbildning och livslångt lärande*. Det inkluderar arbete med en genomförandeplan och att delta i framtagandet av indikatorer för uppföljning. Folkbildningsrådet välkomnar att tilldelas särskilt ansvar och betonar att det är av vikt att folkhögskolans särart beaktas genomgående i arbetet, från framtagande av indikatorer till uppföljning.

² Specialpedagogiska skolmyndigheten (2017). *Villkor för utbildning. kartläggning av nuläge för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning*.

³ Hedegaard & Hugo (2018). *Utbildning som stödjande miljö för deltagare med högfungerande autism*, samt Hugo, Hedegaard & Bjursell (2019). *Folkhögskolan som inkluderande miljö för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*.

Folkbildningens betydelse inom fler samhällsområden

Folkbildningens betydelse lyfts fram inom området *Utbildning och livslångt lärande*, vilket är positivt. Folkbildningsrådet vill lyfta fram det betydande bidrag för att skapa delaktighet och lika möjligheter som folkbildningen står för inom fler samhällsområden.

Samhällsområdet *Arbete och försörjning* har, som påtalas i utredningen, en nära koppling till *Utbildning och livslångt lärande*. Utbildning är en nyckelåtgärd för att förebygga arbetslöshet och det utanförskap som riskerar att drabba den som står utanför arbetslivet. SCB har i två undersökningar visat att folkhögskolans allmänna och särskilda kurser, och den studiemotiverande folkhögskolekursen, stärker deltagarnas förutsättningar till fortsatta studier och på arbetsmarknaden.⁴ Folkbildningsrådets studie *Cirkeldeltagares vägar till arbetsmarknaden – Studiecirkelnas spridning och betydelse för integrationen på arbetsmarknaden* visade att även deltagande i studiecirkel kan stärka deltagarnas förutsättningar på arbetsmarknaden.⁵

Studiemotiverande folkhögskolekurs är ett regeringsuppdrag till Arbetsförmedlingen och Folkbildningsrådet. Uppdraget innebär att Folkbildningsrådet fördelar platser för verksamhet på de statsbidragsberättigade folkhögskolorna. Insatsen har pågått sedan år 2010, och fram till och med år 2018 har drygt 33 000 personer gått en studiemotiverande kurs.

Resultatet av en enkätförfrågan till folkhögskolorna visar att ungefär 30 procent av deltagarna har någon typ av funktionsnedsättning.

Även inom samhällsområdet *Kultur* är folkbildningen mycket betydelsefull. En ny rapport från Myndigheten för kulturanalys, *Kulturens geografi*, visar på studieförbundens viktiga arbete med att erbjuda kulturverksamhet i landets alla 290 kommuner.

Ett av statens centrala syften med folkbildningsanslaget är att folkbildningen ska bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

⁴ Statistiska Centralbyrån: *Etablering på arbetsmarknaden och övergång till högskolestudier efter lång särskild kurs på folkhögskolan* (2017), samt *Vuxenutbildningens betydelse i det svenska utbildningssystemet. Kompensatoriska effekter av studier inom Komvux och inom folkhögskolans allmänna kurser och SMF* (2019).

⁵ Folkbildningsrådet (2019). *Cirkeldeltagares vägar till arbetsmarknaden – Studiecirkelnas spridning och betydelse för integrationen på arbetsmarknaden*.

Folkbildningen är Sveriges största kulturarena. Nästan 317 300 cirkeldeltagare samlades under 2018 inom det estetiska ämnesområdet *Konst, musik, media*. Under året erbjöd studieförbunden även drygt 379 000 kulturprogram, med nästan 20 miljoner deltagare. Folkhögskolans särskilda kurser med estetisk inriktning lockade nästan 13 000 deltagare. Av studieförbundens cirkeldeltagare med funktionsnedsättning deltog en dryg tredjedel i cirklar inom det estetiska ämnesområdet *Konst, musik och media*. Andelen deltagare med funktionsnedsättning inom folkhögskolans estetiskt inriktade särskilda kurser var något större än inom övriga särskilda kurser.

Folkbildningen har, som beskrivits ovan, en nyckelroll inom områdena *Arbete och försörjning* och *Kultur*. Med tanke på folkbildningens betydelse beklagar vi att utredningen inte belyser folkbildningens betydelse på dessa områden. Folkbildningsrådet bör finnas med i organiseringen kring dessa samhällsområden, exempelvis vid framtagande av indikatorer inom respektive samhällsområde.

Folkbildningsrådet tillstyrker slutligen utredningens förslag att universell utformning bör användas som vägledande princip i genomförande av den nya funktionshinderspolicen. I utredningens femte kapitel beskrivs universell utformning som ett nytt och mera förutsättningslöst tankesätt: ”Om man inför ett beslut utgår från de skiftande behov som finns hos användarna av en produkt, en miljö, ett program eller en tjänst finns det goda möjligheter att uppnå en bättre tillgänglighet och delaktighet för alla invånare.” Principen om universell utformning går hand i hand med folkbildningens pedagogiska idé. Folkbildningens styrka ligger i att möta varje person och se varje deltagares unika förutsättningar och behov. Det är proaktivt arbete för delaktighet på likvärdiga villkor för alla som pågår varje dag på folkhögskolor och i studieförbund.

För Folkbildningsrådet

Maria Graner
Generalsekreterare